

50 jaar Theater Malpertuis feestelijke zitting 9 december 2017

speech door voorzitter Wim Vanseveren

Dames en heren,

Vandaag 9 december, dag op dag, uur op uur 50 jaar geleden vond de allereerste voorstelling plaats van Theater Malpertuis. Meerderen onder jullie waren er toen ook bij. Onder andere Robert De Craemer, Robrecht De Spiegelaere en Guido Defour, als acteurs – allen hier aanwezig; hartelijk welkom! En ook Paul Bekaert bekende me onlangs dat hij zijn 19^e verjaardag vierde in het gezelschap van Commissaris Fennedy – want zo heette dat eerste stuk. We zijn er overigens nog niet helemaal uit welke jarige straks de receptie betaalt.

Maar hoe overleeft in Vlaanderen een theater 50 jaar lang en is dat dan zo uitzonderlijk? Kennelijk wel, want behalve de drie grote stadstheaters zijn er zegge en schrijve slechts twee theaters in Vlaanderen die na een halve eeuw nog altijd bestaan, onder dezelfde naam. Het zijn twee West-Vlaamse: Antigone, dat zelfs ruim 60 jaar oud is en Malpertuis. Toeval of niet: ze zijn allebei eigenaar van hun eigen infrastructuur - en ook dat is in Vlaanderen uitzonderlijk. Men heeft hier, mijnheer de minister, uw pleidooi voor ondernemerschap in de kunstwereld niet afgewacht.

Maar wat heb je dan nodig om 50 jaar te bestaan als theater? We hebben het ons lang afgevraagd en finaal hebben we het ontdekt: vijf dingen. En als ze samen het hart van je huis vormen, dan kun je het halen. Wij hebben dat geluk gehad, 50 jaar lang.

1. Stichter

Het eerste wat je nodig hebt is een stichter. En het eerste wat de stichter nodig heeft is gedrevenheid en visie, passie voor kunst en de wil om door beton te gaan.

In ons geval was die stichter de unieke Herman Verschelden, die ons helaas ontvallen is dit najaar – niet zonder symboliek op de dag dat de herfst begon. Herman stichtte veel meer dan dit theater. Hij stichtte eerst en vooral (en met grote vreugde) onrust. Dit huis is niet toevallig genoemd naar de burcht van de sluwe Reinaert. U moet zich het Tielt van 1967 voorstellen, katholiek-conservatief en rustig want ingedommeld. En dan komt een geïmporteerde Oost-Vlaming hier plots theater brengen dat méér beoogt dan volks vermaak, in het Algemeen Nederlands dan nog. En het ging ook nog ergens over; veel gekker moest het toch niet worden. Maar het wérd nog gekker: vanaf het tweede speeljaar koos Herman resoluut voor het experiment. En vanaf het 6e seizoen kreeg Malpertuis een eerste kleine subsidie van de minister – die was dus ook al gek geworden.

En Herman bleef maar stichten: een afdeling Woord, bvb. aan de stedelijke academie. Ik had het voorrecht één van zijn eerste leerlingen te zijn. Hij stevende gewoon op me af, los de straat over, dat ik eens naar de academie moest komen, volgende woensdagnamiddag. De vorm was een uitnodiging, maar nooit kreeg ik later in mijn leven nog zulk een vriendelijk dwangschrijf. Ik ging dus en was ik niet gegaan, dan was mijn leven volstrekt anders verlopen. En het gekke is dat ik zulke verhalen bij Hermans overlijden van meerdere mensen hoorde en ze waren allemaal even dankbaar. Herman was in zijn eentje een cultuurcentrum toen we dat nog niet hadden, een regisseur, een literair criticus en ook nog eens boze burger die theater bracht in De Zande, met opgesloten jongeren. Hij was theater, kunstopleiding, filosofie. Hij vulde geen vaas, maar stak een vuur aan. Hij veranderde levens.

Zonder Herman stonden wij hier vandaag niet. Er zou iets aan Tielt ontbroken hebben en we zouden niet weten wat het was, wat het had kunnen zijn. En de minister zou 600.000 euro meer hebben, maar hij zou zich afvragen waarom er naast Limburg ook in midden-West-Vlaanderen zulk een cultureel gat was. Als je 50 jaar wil bestaan heb je een stichter nodig en laat die stichter in godsnaam Herman zijn.

We zijn blij Trix, dat je hier bent; we nodigen jullie allen uit op zaterdag 7 april, als we hier samen met zijn zoon Maarten een Hommage aan Herman houden.

2. Medewerkers

Het tweede wat onontbeerlijk is, zijn medewerkers. En de eerste medewerkers dat zijn de pioniers, de vrolijke waanzinnigen die niet door hebben dat het niet zal lukken. Of die het wel doorhebben, maar blijven doorgaan omdat het zo'n leuke boel is, omdat het één tegen allen is of gewoon vanwege de Hermanfactor. En 50 jaar later stellen ze vast dat het toch gelukt is. Al die moeite, al die gratis uren, al dat streven naar verandering en kwaliteit. Het heeft Malpertuis gemaakt tot wat het vandaag is, anders dan toen, maar met dezelfde spirit. Wij zijn jullie er bijzonder erkentelijk voor en dat geldt ook voor de vrijwilligers die ons tot vandaag een onmisbare steun blijven geven.

Een huis van kunst staat of valt met de kunstenaars die er werken. Vele mensen hebben hier kansen gekregen. Actrices als Ingrid De Vos of Tania Van der Sanden zijn als het ware part of the furniture. Eddy Vereycken debuteerde hier. De piepjonge Peter Van Den Begin was 22 toen hij hier meespeelde in de producties van Dirk Tanghe, naast de jeugdige Lucas Van den Eynde. En Eriek Verpale beleefde hier de triomf van zijn leven, toen 25 jaar geleden Olivetti gecreëerd werd, in een regie van Herman Verschelden. Gisteren heeft Bob De Moor het stuk een tweede première gegeven, na de 167 voorstellingen die hij er eind vorige eeuw van speelde. Het stuk heeft nog niets aan kracht ingeboet en Bob is niet ouder geworden, maar gewoon rijper.

De artistieke leiders en regisseurs hebben die 50 jaar gestalte gegeven. Te beginnen met Herman zelf die in Tielt, of all places, Nederlandse creaties bracht van bvb. Thomas Bernhard, Harald Mueller en Tennessee Williams. Maar er waren ook toppers als Jo Gevers, Sam Bogaerts, Karst Woudstra (met het prachtige De Moed om te doden) en Dirk Tanghe met uiteraard De getemde Feeks (publieksprijs op het Nederlands-Vlaams Theaterfestival van 1987), Nora en de memorabele Who's afraid of Virginia Woolf. Niemand zal het me kwalijk nemen dat ik wat langer stil blijf staan bij onze jongste twee artistieke leiders. Bob De Moor had de durf om het theater over te nemen toen het in zwaar financieel weer verzeild was. Hij slaagde er in met eigenlijk geen geld toch een fraaie artistieke koers te varen, onder meer door vaak zelf te spelen en te regisseren. We zijn hem daar blijvend erkentelijk voor. Zonder Bob was Malpertuis vrijwel zeker van de kaart verdwenen. Na hem kwam Piet Arfeuille, die van theater zulk een boeiende zoektocht maakt, niet omdat hij verdwaald is, maar omdat hij een weg wil vinden. Deze theaterdirecteurs, inmiddels gesteund door vakkundige zakelijke leiders (dank Danny, Lieve, en Maud!), maken dat Malpertuis een vaste waarde is, al jaren lang. Of, zoals De Morgen gisteren schreef: *"Bij Tielt denkt u wellicht niet spontaan aan een avant-gardebroeinest. Wel, tifosi van de grootstad: zing een toontje lager. Daar in West-Vlaanderen staat een theater dat onder eigenzinnige directeurs al een halve eeuw de burgerlijke gezapigheid uitdaagt"*.

En dat is uitdrukkelijk ook te danken aan onze fantastische personeelsploeg. Het merendeel van hen werkt hier al tien, twintig jaar. En, haaks op de bedrijfscultuur in dit tijdsgewricht: we zouden het niet anders willen, al gunnen we Martine, la mama della casa, van harte haar druk bijgewoonde pensioneringsbrunch morgenmiddag. Namens het voltallige bestuur dank ik deze kleine maar fijne ploeg (met verder nog Ann, Rik, Wim, Marlies en Katia) voor de onvermoeibare inzet van hun talent, hun toewijding, hun

flexibiliteit, hun openheid voor vernieuwing en hun blijvende drang naar kwaliteit. Zonder jullie geen halve eeuw Malpertuis.

Mijn grote dank gaat ook naar de huidige (én vroegere, Dimitri) collega's van raad van bestuur en algemene vergadering. Als belangrijk talent van ver buiten de regio naar Tielt komt, dan is dat vaak omdat ze hier een vrijheid krijgen, die elders soms ontbreekt. De voorbije jaren hebben we er zeer bewust een punt van gemaakt om vacatures in ons bestuur in te vullen met mensen die 20-30 jaar jonger zijn dan de voorzitter. En er is diversiteit op alle vlak, onder meer door een perfect evenwicht man-vrouw.

Ons bestuur is onbezoldigd en vrij. Wij hoeven dus geen trieste vertaling te zijn van de zetelverdeling in het Vlaams parlement, maar kunnen puur selecteren op competenties. Op die manier is er een bestuur met artistieke kennis, maar ook financiële inzichten, bedrijfskundige, organisatorische, juridische, en kennis van marketing. Wij hebben één credo: we willen geen theater maken; we willen theater mogelijk maken. Dat resulteert in een grote vrijheid voor de directie die we tot nog toe met succes selecteerden op haar zin voor verantwoordelijkheid.

Tot slot gaat mijn bijzondere dank naar de kleine groep idealisten die exact 20 jaar geleden zorgde voor de verankering in deze stad en regio, door hun visie, hun gedrevenheid en hun financieel riskante inspanning voor de realisatie van een eigen huis voor Malpertuis. Herman, uiteraard, maar ook Dirk, Eddie, Nick en Xaveer en Barbara: jullie hebben een droom vertaald in stenen en dat is meer dan een steen verleggen in de rivier. Jullie hebben de grenzeloze muren gebouwd waarin het gedicht kan wonen, de tekst kan leven, de acteur kan spelen. Jullie hebben van een huis een huid gemaakt, met daarin het warme lichaam van levend theater.

3. **Overheden** (stad, provincie, Vlaanderen)

Drie, en nu gaat u opkijken, dat zoiets gezegd wordt in een kunstenaarsomgeving: om 50 jaar te worden als theater heb je overheden nodig. Politici, ambtenaren, dossiers, commissies – jawel, zij zijn essentieel. Natuurlijk, iedereen roept moord en brand als er weer bezuinigd wordt, maar -het kan de leeftijd zijn- als cultuur niet méér bloedt dan de rest, dan zuchten wij hier in het landelijke West-Vlaanderen eens diep, ballen de vuisten in onze zakken en zoeken we naar oplossingen, die we al 50 jaar vinden.

Voor Tielt was Malpertuis lang een irritant fremdkörper, dat zich gaandeweg ging koesteren in die status. Maar de jongste jaren is de band hersteld, mevrouw de burgemeester, en ondanks de permanente besparingsmodus waartoe u veroordeeld bent, ondersteunt uw bestuur ons naar behoren. We danken ook de beide schepenen van cultuur uit deze legislatuur, die bovendien onze voorstellingen kwamen bekijken – een innovatie van het laatste decennium die we naar waarde weten te schatten. We zijn bovendien erg opgetogen over de samenwerking met het cultuurcentrum. De directeurs van Malpertuis en Gildhof beseffen al lang dat een gezamenlijk aanbod een sterke win-win is.

We kijken ook terug op mooie samenwerkingen met de provincie. Het was een plezier om met mensen als jou, Jan en je medewerkers plannen te ontwikkelen – ambtelijk als het moet, artistiek als het kan, maar steeds vakkundig en gedreven.

Dank ook aan u en uw diensten, mijnheer de minister. We hebben uw eerdere bezoek aan onze voorstelling 'Ivanov' bijzonder geapprecieerd en ook de aandacht die tastbaar was in ons overleg. Theater Malpertuis krijgt via het Kunstendecreet 657.200 euro subsidies. Het staat daarmee nét bij de 20% hoogst geklasseerden, in termen van toelage. Wij zijn trots in midden West-Vlaanderen, een regio met meer inwoners dan Gent, de enige organisatie te zijn van de 200 die subsidies krijgen in het

kunstendecreet. Meteen na die bekendmaking hebben directie en raad van bestuur zich in een extra vergadering bezonnen over het dossier dat we eind 2020 willen indienen voor de volgende subsidieronde.

De geografische positie van Malpertuis Tielt maakt haar erg geschikt om, na het verdwijnen van de provincies in het culturele ecosysteem, een regionale ontwikkelingsrol te gaan spelen - zonder haar nationale en zelfs internationale ambities op het vlak van productie terug te schroeven. We werken aan een plan om in te zetten op cultuureducatie, post-academische vorming en talentontwikkeling, in samenwerking met alle relevante krachten uit de ruime regio. Wij willen graag het gesprek daarover verder zetten met u, wetend dat u een billijke professionele kunstenspreiding in Vlaanderen een warm hart toedraagt.

4. Publiek

Een stichter, medewerkers, overheden. Maar wat is een stem zonder een oor dat haar hoort? Wat is vlamme tekst zonder een hart dat geraakt wordt, een hoofd dat tot inzicht komt? Wat is theater zonder publiek? Wat zijn wij, zonder u?

Na 50 jaar heeft een theater het publiek dat het verdient. Roest je vast, dan verzoek je je publiek om te verouderen. Volg je als een online-addict elke nieuwe trend, dan is je entree een draaideur waarlangs je publiek terstond weer buiten staat, na een eenmalig bezoek. Maar blijf je alert, hoogwaardig en relevant, dan is je zaal gevuld met een ruim, divers en aandachtig publiek.

De mooiste bekroning voor een theater dat 50 jaar wordt, is echter de vaststelling dat je een publiek hebt dat veeleisend is, omdat je het zelf zo gemaakt hebt. Doorheen alle veranderingen, doorheen alle artistieke leiders is dat de constante: de hoge lat die Herman Verschelden hier 50 jaar geleden gelegd heeft, kwalitatief en maatschappelijk. Om het met Beckett te zeggen: "*Een vorm te vinden voor de puinhoop, dat is vandaag de taak van de kunstenaar.*"

Ik dank het publiek, zeker ook degenen die ons op gezette tijden extra financieel gesteund hebben, zoals de sponsors van de documentaire die u straks zult zien.

5. Visie en passie

Een stichter, medewerkers, overheden, een publiek. Wie is dan die 5^e, vraagt u zich af. Het is een duo, dames en heren, een onderschat maar essentieel duo. Twee krachten die slechts renderen als ze elkaar versterken: je wordt in theater geen 50 jaar zonder visie en passie.

Visie is een boomgaard zien, waar anderen aan een scheut denken. Het is de opening weten, waar nu nog de muur staat. Het is de telescoop, die zich krult over de horizon. En passie is de brandstof die je daar brengt, het licht als de lamp gesprongen is, het is liefde zonder een lichaam. Met de woorden van Sándor Márai, uit *Gloed* dat hier in 2005 geënceneerd werd: "*Elke grote passie is hopeloos, anders is het geen passie maar een compromis, een verstandelijke overeenkomst, een koehandel van lauwwarme belangen*".

Dames en heren,
Kinderen houden er van en als je ouder wordt, gaat het niet weg: het genot van de warmte in je rug, liggend tegen iemand waarvan je houdt. Zo voelen wij die 50 jaren aan: als warmte in onze rug, op onze tocht naar de 50 jaar die volgen.

In dit ikjes-tijdperk vierden sommige mensen hun 50ste verjaardag alsof het een schok is waarvan de wereld moet bekomen. Wij van onze kant hebben getracht om ons feest te concentreren op dat waar we al een halve eeuw mee bezig zijn, met name: kunst. Wij van nu stonden hier niet zonder jullie van toen. Zonder Herman, zonder de kunstenaars, de vele medewerkers, het personeel, de bestuurders, zonder overheden die ons vertrouwden en kansen gaven, zonder publiek. En wij stonden hier niet zonder de kunst. Dat blijft ons credo, in dit verwarrend tijdsgewricht. Dat en het inzicht dat Albert Camus ons 75 jaar geleden bijbracht in volle tweede wereldoorlog - meteen de mooiste legitimatie voor 50 jaar Malpertuis: “ *Als de wereld begrijpelijk was, zou er geen kunst bestaan*”.